

la costa alacantina amb alguna intermitència fins al nord de la Costa Brava, en el sentit esmentat ('mata d'algues sotaiguades'), i com a 'roca o altell submarins amb algues' *altina* a les Illes.

A l'article *ontina* del DCEC/DECH (IV, 248b-85), JCoromines davant la impossibilitat de derivar aquest mot aragonès d'una base llatina, va pensar en un origen pre-romà que, en realitat, no seria gens estrany a l'Aragó. Atesa la repetició de la denominació *botja* (que en el seu origen deu significar 'brot', vegeu *BOTJA*) amb referència a la planta en qüestió, s'inclinava a veure-hi un parentiu amb el basc *ondo* que té les accepcions de 'planta d'arbre', 'tronc' (lab.), 'soca' (ronc., sul.), 'arrel' (basc comú), i està representat fortament en la llengua com a sufix i en la toponímia (*madariondo* 'perera', *Ibarrondo* etc.), mot per la seva banda explicable per un proto-basc *ONTO: d'allí segons JCoromines un derivat romànic *ONTINA per a donar l'aragonès *ontina* (més detallada exposició en l'article esmentat). D'aquí podem concloure que el mot català per la seva banda seria una continuació de l'aragonès —sigui amb caràcter autòcton, sigui intrús d'Aragó— cosa que en cap cas no pot sorprendre gens, vist que la zona on apareix és, principalment al Maestrat i la rodalia, regió, doncs, propera o limítrofa amb l'antic domini aragonès. Villena, a sud-oest de València, d'on tenim notícies d'*ontina* i *notina*, també tenia forta connexió amb el domini lingüístic aragonès, i és ben sabut, a més, que alguns aragonesismes es troben en el sud-est d'Andalusia. En el cas del cat. *antina* 'mata d'algues sota l'aigua', o 'roca sotaiguada amb algues', JCoromines no veia com un mot d'arrel pirinenca i possiblement d'origen basc s'hauria pogut arrelar a les costes marines per a designar una planta completament diferent, i per tant es va decantar a derivar *antina* de l'adj. *alt*, que tenia un fort suport d'*altina* de les Illes (veg. ara *ANTINA*).

El nou plantejament de la qüestió d'*ontina* partint de les poques dades catalanes que tenim fa pensar en la possibilitat d'un altre origen, però igualment hipotètic. Pel fet que *ontina* designa plantes de dues espècies diferents, una classe d'*Artemisia* i una de *Santolina*, com que segons indicis *ontina* hauria designat primer aquesta darrera planta i s'hauria aplicat després a *Artemisia* (veg. el que diem supra), es presenta la pregunta si al capdavant *ontina* no podria ser una extensió del nom científic *santonina* a l'Aragó, deformat allí en *ontina*. Notem que *santonina* (derivat de l'adjectiu *santonicum*, que ja apareix en Columella com a qualificatiu d'una mena d'*Absinthium*) és ben arrelat en el domini gascó com en tot el sud de França i nord en formes variants com a nom de *Santolina* (veg. FEW XI, 187b).¹ Es pot imaginar que el mot s'havia analitzat primer com a *san(t) Tonina* i que el primer element fos després eliminat en combinacions com *botja sant-tonina*. Recordem amb aquest motiu la freqüència de les denominacions amb *sant* que designen aquesta planta: *herba de sant Joan*, *botja de sant Joan*, *herba de sant Pere*. ¿Seria la variant *notina* que s'ha notat a Villena una forma metatitzada antiga de **tonina*?

Es pot pensar que de *santonina* s'hagués originat a més una variant **sontoinina* i que *ontina* fos un compromís entre **sontoinina* i **tonina*. Es veu, doncs, que s'ha de suposar en més d'un element auxiliar per a justificar la derivació d'*ontina* de *santonina*: això d'una banda i l'absència d'alguna forma intermediària amb *s-* fan aquesta explicació ben hipotètica. Potser l'aparició de formes variants com *notina* puguin donar suport a aquesta tesi. En tot cas, la investigació futura ha de tenir en compte les dues possibilitats que suggerim: un origen pre-romà o un parentiu amb el nom *santonicum*.

¹ *Santonicus* era l'adj. corresponent a *Santones*, poble d'Aquitània Saintonge; era evidentment coneguda la planta *Santolina* d'aquella regió com a remei medicinal.

Onzell, V. donzell Opa, V. hopa Opac, opacament, opacitat, V. obac

OPAL, pres del llatí *ōpālus* id., mot d'origen oriental. □ 1.ª doc.: 1696, Lacav.¹

En francès *opale* es documenta des de 1560 (escrit *opalle* en R. Belleau), cast. *ópalo* des de fi S. XVII; per a l'etimologia del mot llatí, vid. Walde-H.

DERIV.: *Opali*, *-ina*, 'que té l'aparença de l'òpal' [Genís i Aguilar, *AlcM*; «Què hi fa? D'aquesta cala *opalina* / prou el misteri n'haurà gustat, / mentre ara, a l'hora que el sol declina» (Costa i Llobera, *Cala Gentil*)].²

¹ Allí s'escriu amb *-o* com en el cas de molts altres llatínismes i mots savis: «*Opalo*, pedra preciosa: Hic opalus»; així reproduït en Belv. 1805, Labèrnia 1840. — ² *AlcM* cita de NOLLER un verb *opalar* 'donar aspecte o lluíssor d'òpal'.

Opalanda, V. *hopalanda* (HOPA) *Opali*, V. *òpal* *Opci*, V. *optar* *Opembre*, V. *oprimir* (EXPRIMIR) *Òpera*, *operabilitat*, *operable*, *operablement*, *operació*, *operador*, *operament*, *operant*, *operar*, *operari*, *operat*, *operatiu*, *operatori*, V. *obrar*

OPERCLE, pres del llatí *operculum* 'tapadora, cobertora', derivat d'*operire* 'cobrir'. □ 1.ª doc.: Lab. 1888 (escriu *opércul*).

DERIV.: *Opercular*, *operculiforme* [Lab. 1888].

Opereta, *operista*, *operós*, *operosament*, *operositat*, V. *obrar*

OPI, pres del llatí *ōpium*, i aquest del gr. *ὀπιον*, derivat de *ὄπός* 'suc', 'suc de cascall'. □ 1.ª doc.: segle XIV.

Figura en textos medievals de medicina com *Alcoati* (ms. S. XIV); *Libre de Medic. Part.* d'Ibn Wâfid, *Tresor de pobres* (veg. *AlcM*); Belv. 1805, Lab. 1840.

DERIV.: *Opiaci* [Lab. 1888], *opianat*, *opiànic*, *opianina*, *opiat*; *opiata* [Lab. 1696].

CRT. de *ὄπός* 'suc': *Opobalsam* [Lab. 1888]. *Opo-* *pònac* [S. XIV: *apopònac* i *popònac* en *Alcoati*; *popà-*